

Balada o drvetu

(Excerpt in Serbian)

Translated by: Dragana Bojanić Tijardović

Contact of the translator: draganabojanictijardovic@gmail.com

Od te večeri u našoj je porodici bilo sve drugačije. Razgovarali smo. Većina razgovora tokom večere, pa i inače, odnosila se na planove vezane za selidbu. Tata se već raspitivao o novim poslovima, živahno i vatreno raspravljao je o odgovorima, posle prvih odbijanja stizali su pozivi na razgovor i bio je optimista. Mama nam je svake večeri predstavljala ponudu stanova na nekretnine tačka net. Pričali smo o finansijskim mogućnostima i svidelo mi se što smo Ina i ja smele da kažemo svoje mišljenje. Ali ako bi neka rekla: „Bez veze“, trebalo je to utemeljiti. Šta je *bez veze*? Šta ti se ne dopada? Zašto? Šta predlažeš, a da je bolje?

Počela sam da živim u nekom ushićenom međustanju. I dalje sam živela, kao da se ništa nije promenilo. A mogla sam da živim drugačije. Nije više toliko dopiralo do mene ako bi neko od školskih drugova siknuo nešto prema meni ili iza mojih leđa. Ispravila sam se, nisam više hodala pogurena i zagledana odozdo ispod naočari. Skupljala sam što bolje ocene koje će biti dobar polazni osnov za školu u Ljubljani. Desilo se čak da sam tog proleća dobila najprestižniju nagradu za mlade muzičare u Evropi, i time obezbedila slavu svojoj muzičkoj, pa čak i osnovnoj školi. Na kraju školske godine proglasiše me đakom godine. Dobila sam priznanje gradonačelnika. I nisam rekla da idemo u Ljubljanu. Samo sam u sebi milovala tu novu mogućnost kao spas. Maja i njen ćale skoro me sasekoše svojim otrovnim rečima. Školski drugovi nisu imali lepu reč za mene, ni reči hvale ni podsticaja, čak ni kritike. Razredna je izgovorila nekoliko floskula, kao i direktor. Bilo mi je svejedno za njih. Htela sam što pre da odem odatle.

Potpuno koncentrisana slušala sam mamine predloge za novi stan. Već na početku trebalo je da nas dve imamo svaka svoju sobu. Za tren praznina u srcu – kako ću bez Ine? I sledeća misao – hitno mi je potrebna sopstvena soba. Konačno moram da se sakrijem i saznam ko sam ja uopšte i šta želim od života.

Selidba nije bila takojednostavna kao što je izgledalo prema prvobitnom planu. U životu nikada nije tako jednostavno kao što želimo. Tati je doduše pošlo za rukom da dobije nešto posla u Ljubljani, zbog čega je češće odlazio u prestonicu, i mama je više radila. Izgledalo je kao da su oboje dobili novi podstrek. Kao i ja. Samo što su njih dvoje o tome pričali.

Odlučili smo da preko leta iznajmimo stan u Ljubljani, a istovremeno smo tražili odgovarajući konačni smeštaj. Kad nađemo nešto odgovarajuće, krenućemo sa prodajom stana u Primorju. Za svaki slučaj nisu nas ispicali iz škole. Šta ako se nešto zalomi, rekoše. Osetih stezanje u srcu. O, samo da se ništa ne zalomi! Samo neka sve prođe kako treba i da u septembru u deveti razred krenem u novoj školi. U novom gradu, u novoj sredini, sa novim ljudima.

Stan koji smo iznajmili na tri meseca, od početka jula pa do kraja septembra, nalazio se u Kosezama, u kaskadnim zgradama. Dvosoban stan sa treperećim svetlima, ogromnim foteljama i plastificiranim reprodukcijama na zidovima. U kuhinji su oko stola bile četiri različite stolice.

Tri godine kasnije saznala sam da je već tada u susednoj zgradi živeo momak koji je promenio moj život. Majk.

Samo sam ja imala svoju sobu. Ina je sa roditeljima spavala u dnevnom boravku. Rekoše, zbog violine, da budem sama, da bih mogla da vežbam. To nije bilo pametno. Tako sam već od prvih trenutaka boravka u Ljubljani bila sama. Od iščekivanja kako će biti, nisam mogla da zaspim do duboko u noć. Ina bi se ponekad noću ušunjala kod mene, pa bismo nekoliko sati spavale zajedno. Uz njeno znojavo telo i poznati miris mogla sam da zaspim. Ujutro bi odlutala natrag u dnevni boravak a da se niko od nas nije probudio.

Već druge nedelje jula po drugi put sam otišla na Hvar, ovaj put kod već potvrđenog novog učitelja Nikite. Najpre se stalno ljutio na mene. Sve sam radila pogrešno. Kako držiš ruku? Ne tu, drugu, kako kažete, desnu. *Andante*, piše! Kako učil tebe tvoj učitelj? Do sutra vežbaj samo taj red. Ali ja sam navikla na tu vrstu gundanja, i Vili je tako počinjao sa mnom. Sa takvom vrstom zvocanja i jedan i drugi bili su potpuno bezopasni i dobrodušni.

Na Hvaru nisam imala nikoga. Ostali su se bolje poznavali međusobno, družili su se, šetali rivom i zajedno odlazili na kupanje. Priznajem da sam sama napravila grešku. Kad su me prvi put pozvali da krenem s njima, smrzla sam se i pronašla izgovor u brojnim obavezama. Drugi put sam rekla da ću doći za njima, ali nisam otišla. Treći put me više nisu zvali. Zatim sam ostala sama. Osećala sam njihove podsmešljive poglede na sebi, a iza leđa naslućivala ogovaranje. A kriva sam bila ja, iako tada to sebi nisam htela da priznam. Kriv je bio đavo u meni zvani strah. Da se pored njih ne bih osećala razočarano, na samom početku sam se zatvorila u svoj mrak. Drvo je pružilo svoje grane sakrivši me u sebe, i sada, pa bih slušala svet izvana kao da se dešava drugima a ne meni. Glavno je bilo da imam violinu. Ponekad mi se činilo kao da mene više nema i da postoji samo violina. Da sam ja sama postala violina koja sme sve da kaže, i to u svoj lepoti i savršenstvu, jer je svet u kojem bih želela da živim savršen kao harmonija akorda.

Od kuće su mi javljali kako napreduje potraga za stanom. Odnosno kako ne napreduje. Stanovi u Ljubljani bili su ili crne rupe ili papreno skupi. Ponekad bi s njima išao i Aco, tatin brat od strica, arhitekta. Retkokad bi mu se činilo da su cena nekog stana ili ponuda primerene. Ina je bila na raspustu kod dede i bake, dok su mama i tata razgledali stanove. Uveče bi se vraćali izmučeni i siti svega. Plašila sam se da će neko od njih dvoje reći: Nema smisla, ostajemo u Primorju.

Za završni koncert svo troje su došli na Hvar. Iako sam mislila da se Nikita i ja nećemo složiti, i mada su me ostali muzičari gledali besno, pritvorenih očiju od prezira, na koncertu sam predviđena kao poslednja, najvažnija tačka. Odsvirala sam briljantno. *Romanca andaluz*a Pabla de Sarasatija, besnim zamasima i strasnom snagom individue. Kad je bilo tako, činilo mi se kao da violina u meni pušta korene koji se prepliću sa korenima drveća. Ja i moja violina. Niko mi drugi nije potreban.

Kući smo se vraćali polako, provodeći najviše dva sata u vožnji dnevno. Svake noći prespavali bismo u drugom kampu. Ništa me nisu pitali, ništa im nisam rekla kako je bilo. Videli su me na završnom koncertu, i to im je bilo dovoljno. Ni ja nisam njih ništa pitala. Videla sam umorne oči, i to je meni bilo dovoljno. Plivala sam daleko od obale i moru glasno poveravala svoje želje. Želim da krenem iz početka. Želim da imam ljubazne školske drugove. Želim da imam dobro društvo u muzičkoj školi. Hoću da znam šta želim i šta mogu. Želim da bude drugačije nego što je bilo u Primorju. Zaklinjala sam se talasima, verujući u nov početak.

Shvatim da sam sa glavne ulice spontano krenula prema nekadašnjoj školi. Koliko god sanjarila da hodam nepoznatim putevima, korak me svaki put iznova sam odvede na stare puteve. Osećam poznati osećaj mučnine koji je pratio moje jutarnje odlaske u školu pre više od tri godine. Sve dok se za mene nije založila Saba.

Saba. Kliknem na novu poruku. *Gde si? Ja sam u centru. Da se nađemo?*

Nastavljam da hodam ulicom, razmišljajući opet o onim prvim jesenjim jutrima, tako groteskno neusklađenim sa ranijim očekivanjima. A zatim o promeni koju je napravila Saba, ukrotivši ono krdo hijena. U džepu mi zazvrji poruka. *Treći čas imam pismeni iz matiša, moram da popravim keca. Stižem posle, oko 11h. Nadam se da ces jos biti u centru. Zvrnucu te. Naci cemo se tamo gde i uvek. Sori.*

Kakav bre sori, Sabo, dolaziš! Što si tako pouzdana? Dolazi. Pobeći će sa časa da me vidi. Odgovaram joj: *Super, zovni kad stigneš, srećno na matišu.*

Školu vidim iz daleka. Deca su već u njoj, nigde nema nikoga, nastava je očigledno već počela. Samo jedna starija žena sasvim polako vodi dečaka prema školi. Dečacić galopira, dok

mu torba poskakuje na leđima. Zakasniće, međutim, i njemu i njoj je svejedno. Skrećem dalje od škole, prema železničkoj stanici. Možda ću se negde odvesti. Negde gde još nisam bila. U mislima brojim novac koji imam u novčaniku. Nemam ga dovoljno, ne bih stigla ni do Jesenica, a za povratnu kartu ga pogotovo nemam dovoljno. Osim ako se sakrijen u vece. Usne mi se krive u osmeh. To bi zaista bilo nešto novo i netipično za Adu!

Mobilni mi ponovo zvrji, nova poruka. Uznemirena sam kad vidim ime. Val.

Ja sam u školi a tebe nema zbog tebe sam dosao

Zovem ga. Odaziva se kad sam već skoro prekinula.

„Da?“

„Zašto? Imaš muzičku? Kod lekara si?“

O, Vale, prijatelju dragi, baš me dobro poznaješ!“

„Ne. U gradu sam tek tako. Bežim sa časa.“

Kako mi lako to ide s jezika. Kao da sam navikla na to. Kao da se podrazumeva.

„Dolazim. Evo, krećem“, odlučuje Val u sledećem trenutku. „Biću tamo za nekih pola sata. Gde ćeš biti?“

Dogovorismo se da ćemo se naći kod sidra. Kad se telefon učutao proučavam Valov glas. Još uvek to nije pravi Val, onaj od ranije. Dugi, niski vokali, prgava brzina odgovora. Bez poznatog sarkazma ili šaljivosti. Ali želim da ga vidim, da čujem njegove reči i da razgovaram s njim. A sad će doći.

Pokušavam da se uživim u Majkove misli u ponedeljak noću. Možda te noći uopšte nije ni spavao. Ko zna kako je divljao celu noć. U kakve je provalije padao. Na šta je mislio onom svojom poslednjom SMS porukom.

Sutra ću pre tebe biti u školi. UtM.

Da li je to bila sarkastična, neprijateljska najava? Osveta, jer ga nisam više slušala? Ili trenutak svetlosti i ljubavi, faza smirenja pre nove tame? Takav je bio kad bi ga uhvatilo. Mogao je dugo da ostane na dnu i nije mogao da ustane. A mogao je i u trenu promeniti aspekt i prevazići, osmehnuti se, imati nove ideje, biti opet pun ljubavi i optimizma.

Te dve mogućnosti potpuno su suprotstavljene. Ako je u svojoj poruci već planirao osvetu, njegova se odluka preplitala sa neljubavlju. Mržnjom prema meni. Ali ako je imao trenutak smirenja, od mene se oprostio s ljubavlju. A onda je na to zaboravio. I u novom talasu patnje više nije mislio na mene.

Nikad neću saznati.

Kako god, u školu je zaista stigao pre mene.

UtM. Uvek tvoj Majk.

Opet me hvata bes. Neću da mu se podredim.

„Tada nije mislio ni na mene ni na tebe, Ada“, kaže na kraju Val, uzima kamen i baca ga u vodu. Kao da mi čita misli. „Čak ni na sebe nije mislio tada.“

„Malo toga znam o Majku“, priznajem. „Nisam znala čak ni to da je razmišljao o smrti, iako smo o tome mnogo razgovarali. Hteo je da razgovara o tome, to da, interesovalo ga je. I o samoubistvima, ali o drugima, onim iz književnosti ili istorije. Kakvi su bili načini samoubistava, zašto su se ljudi ubijali. Tek sad razumem zašto ga je sve to toliko interesovalo. Tada je bio nekako nervozan, ljut na one koji su sebi oduzeli život. Verovatno i zbog svog oca. A ja nisam mnogo pričala. Jer... ne znam dovoljno o samoubistvu.“

„Nije ni meni rekao da bi sebe potamnio. Da, bile su debate o tome da li život ima smisla. I zašto, to da. I da na svetu ima gomila krivice. I da je u životu teško doneti ispravnu odluku. Ali to nisu debate o tome da li bi okončao ovaj život ili ne. Jer on nije baš tako za kurac! Život je jednom ap a jednom davn! Pa ponekad i kažeš da je nešto da jednostavno crkneš, ... ali ne misliš ozbiljno. A on ode i upuca se.“

„Na isti način kao i njegov otac...“

„Da ne poveruješ! Da, sećam se kako je bilo kad je njegov čale izvršio samoubistvo. Ali on je bio smoren. Imao je neke traume iz onog rata tamo u Dalmaciji, jer su ga, još sasvim mladog, naterali da puca u ljude, čak i u svoje komšije. Fak, stvarno. I čale to verovatno nije mogao da svari, pa se upucao. Majka je to tada potpuno srušilo. Bili smo u trećem razredu. Dugo nije dolazio u školu, jednostavno nije mogao. Nosio sam mu sveske kući da bi mogao da prepisuje iz njih i uradi zadatke. Nije hteo da se igra, nije hteo da razgovara. Jedno vreme je čak i mucao. Zaista je bilo jadan. Jebote, a onda ode i to i sam uradi!“

Valov rečnik je uvek svom grubošću udarao u moje uši. A sad svojim rečima odslikava svo sranje koje se desilo i koje sada doživljavamo.

U džepu mi vibrira telefon. Bacam pogled na ekran. Ina. *Nema te u školi, gde si?*

„Sori, moram da odgovorim sestri.“

U gradu. Moram da sredim neke stvari, sve u redu. Sad razgovaram sa Valom.

Odgovor stiže u sledećoj sekundi. *OK. Čuvaj se.*

Hoću, draga sestrice. Od sada još više, jer sam opet sama.

„Znaš šta se meni čini? Da se on totalno pogubio. Da više nije video kuda dalje.“

Valova misao me iznenađuje. I smiruje. Tako je jednostavna. Opet dugo ćutimo.

Otvaraju se vrata Darjine spavaće sobe, srce mi snažno lupa od zbunjenosti. U kuhinju veoma polako ulazi starija gospođa. Majkovu baku sam drugačije zamišljala, kao nekakvu stariju tetku kakve smo, sagnute i odevene u crno, viđali po Dalmaciji, kad bismo išli na more. A u susret nam dolazi uredna gospođa sede kose, meko začešljane u punđu. Starikav vrat krasi joj ogrlica od bisera. Nije obučena u crno, već u bluzu pastelno lila boje i teget pantalone.

„Je li to Ada“, približavajući se ljubazno me gleda.

Klimnem potvrdno, ustajem sa namerom da joj pružim ruku, ali ona me grli i dugo zastaje, pa mogu da osetim da miriše na lavandu i limun.

„E, moja Ada, šta se to tebi dogodilo...“, mrmlja ljuljajući me u zagrljaju.

„Svima nama“, povlačim se. „Vama takođe.“ Gledam njene tamne oči. Majk ih je očigledno nasledio od svoje bake.

„Pa da, svima nama, to ti je užasno. Ali Darja i ti... najviše je to vaša bolest. Ali znaj“, hvata me za ruke, „zbog tebe je bio Majk sasvim drugi čovjek. Sasvim drugi, svetlio je kao sunce!“

„I mene je promenio“, smešim se gorko.

„A sad, tim odlaskom, još više“, i ona klima potvrdno, a tuga joj vlaži oči. „I ova kuća će biti prazna, Darja“, uzdiše prema snaji.

Darja je u međuvremenu već pripremila još jedan tanjir sa čorbom i stavila ga na sto. Baka seda za sto, a i ja se vraćam na svoje mesto.

„Zaista ne znam šta ću sad“, priznaje Darja, dozvoljavajući da joj se oči ponovo ispune suzama. „Verovatno ću po ceo dan provoditi na poslu. Šta ću...“

„Ma ne moj, milo moje“, primiče se baka bliže njoj. „Svit će se vrtiti dalje!“

„Pa šta ako svet nastavi da se vrti? Ja više neću hteti da ga gledam. Nemam nikoga. Više nikakve radosti. Čak više ne želim ni da putujem. A ko bi sad išao sa mnom na putovanja?“

„A ko će ići sa mnom?“, čujem sebe kako govorim. Jednostavno je grunulo iz mene.

„Pa idite vas dvije zajedno!“, jednostavno zaključuje baka, zahvatajući kašiku supe.

Darja i ja razmenjujemo poglede. I suznih očiju smešimo se jedna drugoj.

„Pa da“, odgovara Darja. „Da li bi išla sa mnom? U Irsku? Na Madagaskar? I još ponegde?“

„Bih.“ Čudim se kako sam to brzo rekla. To je tako jednostavno. Neko te pozove, a ti prihvatiš, jer ti je blizak i imaš poverenja u njega, i znaš da će ti u njegovom društvu biti dobro.

„Eto, vidite, samo da se ide naprijed“, potvrđuje Majkova baka. „I doći ćete kod nas na Brač, zajedno ili svaka za sebe. Moja kći i moja unučica. Što ćemo, živiti se mora!“ Te reči zvuče neobično. Na kraju krajeva, izgubila je sina. A sad i unuka. Možda upravo zbog toga tako stoički podnosi bol.

Gledam u sat na zidu. Odjednom želim običan život. Ritam koji je naporan, suviše brz, koji jedva pratiš, jer ima toliko svakodnevne rutine. Nastava se završava. Počinje poslepodne. Moram da se sklonim u svoj brlog.